

КЛАСИФІКАЦІЯ РЕСУРСІВ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Необхідність вдосконалення підходів до управління ресурсами при вирішенні завдань розвитку освіти обумовлена особливостями управлінської концепції, що включає орієнтири та інструменти сталого розвитку, та спирається на ідею оптимізації сукупних ресурсів та їх раціонального використання. Виконання цього завдання передбачає уточнення структури необхідних ресурсів, їх оцінки та ранжування з точки зору критичного впливу на характеристики процесів розвитку - системності, цілісності і стійкості. При цьому класифікація може проводитися при різних підставах в залежності від цілей подальшого використання цього класифікатора.

При визначенні структури ресурсів, яка повинна забезпечувати розвиток закладів середньої освіти ми враховуємо те, що в сучасних умовах ефективно управління процесами розвитку забезпечується за допомогою інструментів проектного менеджменту, в тому числі, проектного інвестування, при якому розраховуються і мобілізуються ресурси для вирішення конкретного комплексу задач, отримання певного результату. З точки зору надійності отримання бажаного результату, при плануванні та мобілізації ресурсів доцільно, на наш погляд, в першу чергу спиратися на класифікацію за їх економічною сутністю та за джерелами формування.

Ресурси, необхідні для здійснення основного процесу – це перша і головна класифікаційна ознака, відповідно до якої виділяються групи ресурсів, економічна сутність яких відповідає засобам праці, предметам праці та трудової діяльності. Досягнення нових освітніх результатів (як підсумок процесу розвитку в цій сфері) забезпечується за рахунок змін в освітньому процесі, який є основним для кожного навчального закладу. Ці зміни – новий зміст освіти, навчальні предмети і дисципліни, нові педагогічні технології та нові форми організації навчання та виховання, в свою чергу, можливі за умови повного ресурсного забезпечення інновацій в навчальному процесі.

Той факт, що інвестиційні ресурси крім грошової, можуть залучатися в таких альтернативних формах, як природні, трудові, матеріально-технічні, інформаційні та інші, слабо враховується в практиці управління розвитком сфери освіти. Як правило, відбувається ототожнення інвестиційних ресурсів з фінансовими засобами, що забезпечують інвестиції. Однак в сучасних умовах саме практика ресурсного управління інноваціями в освіті вимагає враховувати не тільки фінансову, а й натурально-речову складову інвестиційної діяльності, змінює умови освітнього процесу, що створює нові можливості для підвищення якості та доступності освіти. Відомо, що частка не фінансових ресурсів відносно не велика, однак її не можна скидати з рахунків, а в рамках окремих інноваційних проектів деякі з цих ресурсів можуть стати визначальними (наприклад, кадрові ресурси при переході до нових стандартів освіти, інформаційні - при введенні нових технологій навчання в рамках дистанційної освіти та ін.).

Невідповідність гарантованих (забезпечених) ресурсів потребам місцевих органів управління, особливо в питаннях територіального розвитку, призводять до однозначного висновку про не доцільність визначення структури та обсягу ресурсів розвитку середньої освіти, виходячи з наповнення бюджету. Розрив між ресурсними можливостями закладів середньої освіти і покладеними на них зобов'язаннями з боку державних органів управління, а також власними стратегічними цілями та інтересами, можна, на наш погляд, компенсувати не тільки шляхом пошуку додаткових фінансів, а й за рахунок впровадження нових технологій управління ресурсами місцевості, передбачають більш широке трактування поняття «ресурси», максимальне розширення спектру використовуваних джерел формування ресурсної бази розвитку, орієнтацію на зростаючу зацікавленість та ініціативу населення, малого бізнесу у вирішенні актуальних проблем місцевого рівня.

Таким чином, оптимізацію структури необхідних ресурсів для будь-якого інноваційного проекту у сфері середньої освіти, пропонується здійснювати, насамперед, з урахуванням економічної сутності, розгляду їх як «факторів виробництва» в рамках освітнього процесу, та забезпечення необхідної повноти

цих факторів відповідно до базових умов проходження освітнього процесу в закладах освіти (рис. 1.).

Рис. 1. Класифікація ресурсів розвитку середньої освіти за їх економічною сутністю

Відповідно, проектування змін у системі включає розрахунки кількісних та якісних параметрів і змістовну характеристику всіх цих видів ресурсів.

Однак для оптимального планування і контролю інвестиційних процесів недостатньо використання тільки однієї вищезгаданої класифікації. Для того, щоб домогтися цілісного розвитку системи середньої освіти, потрібна оптимізація об'ємних показників ресурсної бази, а значить - використання максимально можливих джерел інвестицій. З цією метою при проведенні розрахунків в рамках програм і проектів розвитку пропонується використовувати класифікацію ресурсів для системи середньої освіти за джерелами їх формування.

Проведений аналіз показав, що в сучасній економічній літературі класифікації джерел реальних інвестицій здійснюються на підставі кількох ознак. Головними з них є: відносини власності на інвестиційні ресурси, види власності і рівень власника. З урахуванням існуючих підходів, нами пропонується класифікація ресурсів за джерелами інвестицій (рис. 2).

Рис. 2. Класифікація ресурсів розвитку закладів середньої освіти за джерелами формування

З позиції забезпечення сталого розвитку, принципово важливим є поділ на внутрішні і зовнішні ресурси. Внутрішнім потенціалом середньої освіти зазвичай вважається сукупність усіх наявних в його межах ресурсів (сукупність засобів і можливостей) - матеріальних і нематеріальних, залучених в процеси суспільного виробництва, в тому числі і не залучених, які використовуються для соціально - економічного розвитку території. Під внутрішніми ресурсами закладів середньої освіти прийнято розуміти ресурси, які знаходяться в їх власності, однак у розвитку економічного потенціалу закладів величезну роль грають приватні ресурси. З цієї позиції внутрішні ресурси розвитку освіти складаються з коштів місцевого бюджету та позабюджетних, ресурсів закладів освіти всіх типів і видів, бюджетів сімей, а зовнішні - з коштів бюджетів більш високого рівня (державного і обласного), позабюджетних коштів цих рівнів, коштів комерційних і некомерційних організацій, міжнародних програм і т.п. Окрему групу становлять змішані (інтеграційні) ресурси, що формуються під конкретні програми чи проекти на основі поєднання внутрішніх і зовнішніх джерел (міжвідомчих програм, бюджетного співфінансування проектів у сфері освіти та ін.)

У загальній теорії систем доведено, що стійкість системи тим вище, чим менше вона залежить від впливу зовнішніх факторів. Прямий наслідок цього

положення - необхідність забезпечувати не просто збалансованість внутрішніх і зовнішніх джерел ресурсів, а, підтримувати, скоріше, переважну орієнтацію на внутрішні джерела. Для закладів середньої освіти, які мають у даний час, здебільшого, зовнішні джерела фінансування нововведень, рух у бік підвищення стійкості пов'язано, в основному, з підвищенням частки власних коштів, а також інтеграційних ресурсів. При цьому мова не йде виключно про засоби місцевого бюджету та позабюджетних фондів цього рівня. Слабка фінансова база органів місцевого самоврядування - загальновідомий факт і основна перешкода для того, щоб розглядати це джерело в якості основного.

Отже, на наш погляд, завдання ресурсного забезпечення розвитку закладів середньої освіти, доцільно вирішувати не стільки за рахунок оптимізації бюджетних коштів і пошуку додаткових джерел їх поповнення, скільки за рахунок мобілізації позабюджетних джерел, більш активного використання альтернативних нефінансових ресурсів відповідно до наведеної вище класифікації, розширення спектру внутрішніх джерел їх формування, більш активного використання можливостей населення та економічних суб'єктів, що діють і розташованих на відповідній території.